

i demografskih kretanja, za proučavanje hrvatskog jezika i stanja i razvoja glagoljskog pisma na Humštini u XVII stoljeću. Kao najstarija matična knjiga iz Huma ona je nezamjenjivi izvor za proučavanje patronika. Milan Ivančić, dipl.ing. prikazao je Biljnu proizvodnju na Sovinjštini. Područje obuhvaća k.o. Sovinjak, Pračanu, Sovinjsko Polje, Sovinjska Brda i Sovištinu. Prikaz obuhvaća ekološke uvjete: tla, klime, reljef i radno aktivno stanovništvo, opremljenost strojevima a odnosi se na ratarsku, povrtlarsku, voćarsku i vinogradarsku proizvodnju. Dr. Vido Vivoda osvrće se na povijest vinogradarstva Istre u antičko doba, a Lino Vivoda za svoj rad *Sovignaco nella bibliografia storica Italiana* (Sovinjak u talijanskoj povijesnoj bibliografiji), koristio radove istarskih autora objavljenih na talijanskom jeziku navodeći manje radove ali i djela kao Camille De Franceschia "Conteo di Pisino". (Pazinska grofovija), jer je Sovinjak neko vrijeme pripadao Pazinskoj grofoviji. Dr. Krešimir Sakać, Ettore Poropat dipl. oec i dr. Boris Šinković u prilogu *Piritizirani boksiti Minjere u Istri*, mineralno-kemijski sastav i geneza, pišu o postavljanju nove originalne interpretacije geneze tih boksita. Do sada je bilo uvriježeno stanovište o jednokratnom procesu stvaranja piritiziranih boksita u različitim područjima svijeta, za istarske je ustanovljeno da su nastali u dvije faze o kojima pišu autori. Doris Nežić zalaže se za hortikulturno uređenje Sovinjaka i predlaže da se prostor uz župnu crkvu zasadi raznim zelenim i cvatućim grmovima i trajnicama. Kako se radi o prostoru uz crkvu uređena površina podsjećala bi na nekadašnje samostanske vrtove.

Miro Rušnjak, danas sedamdesetogodišnji umirovljeni učitelj pripovjeda o djetinjstvu i životu u rodnoj Pračani. Napisao je: *Zimi oko ognjišta i Sjećanja na kosidbe u Dolini Mirne*. O ljljanima sjeverne Istre pišu botaničari Angelina i Zlatko Petriševac. U okviru 50 godišnjeg postojanja Instituta za etnologiju i folkloristiku iz Zagrebu, značajno mjesto zauzimaju folkloristička i etnološka istraživanja u Istri, Područje Buzeštine bilo je uvršteno u prva istraživanja 1951 i 1952 godine. Rukopisnu građu s tih terena, a koju su prikupili ondašnji istraživači Olinko Delorko, Nikola Bonifačić Rožin i Vinko Žganec, priredila je za objavljivanje u Buzetском zborniku dr Tanja Perić Polonijo. Priređujući građu napisala je i komparativnu studiju o usmenoknjiževnim oblicima i njihovim varijantama na Buzeštini. O 40. obljetnici Mješovitog pjevačkog zbora Roč piše Ines Greblo, a Ivan Draščić "Beli Mate" pripremio je nekoliko priloga iz prošlosti Buzeta i Sv. Martina. Dr. Katarina Horvat Levaj, povjesničarka umjestnosti predlaže izbor kulturno povjesnih spomenika u Humu i piše tekstove za obilježavanje.

Dva su autora obradila gospodarske teme. Zdravko Čurić, ing piše: *PIVOVARA U BUZETU* (1977-1998), a mr Stjepan Kraljević u prvom prilogu piše: *Izgradnja vodovodne mreže od 1993. do 1997. godine na pod-*

ručju djelovanja Istarskog vodovoda, a drugi je prilog: *Proizvodnja i isporuka vode potrošačima na području djelovanja Istarskog vodovoda*. S literalnim radovima javljaju se već dugogodišnji suradnici Fedor Putinja s pripovjetkom Bepi iz Sluma, a Miroslav Sinčić, Milena Draščić, Daniele Sirotić, Marija Ribarić, Snježana Markežić i Ivan Draščić "BELI MATE" s pjesmama. Zabilježene su sve kulturne manifestacije tijekom godine a neke su manifestacije i knjige prikazane:

Hari Ivančić, *GRADOVI I KRAJOLICI 1993-1998*. (Gorka Ostojić Cvajner)

MOST SURADNJE DUG ČETRISTOTINE PEDESET KILOMETARA (Gordana Čalić Šverko)

LJEKOVITO BILJE BUZEŠTINE (Mirjana Pavletić)

IZLOŽBA FOTOGRAFIJA O KOTLIMA (Vladimir Gudac), FOTOGRAFIJE HFS, PULA (Vladimir Gudac), 12. 13. 14. ANNALES (Božo Jakovljević)

NOVE BUZETSKE UDRUGE (Gordana Čalić Šverko),

JUBILEJ ARMONIKE TRIESTINE (Gordana Čalić Šverko)

KULTURNI PROGRAMI NA BUZEŠTINI TIJEKOM 1997. I 1998. GODINE (Mirjana Pavletić)

UDRUGA HRVATSKIH SUDACA (Vesna Katarinčić Škrlić)

Petar Pavel Vergerije ml, međunarodni znanstveni skup u Kopru (Alojz Jembrih)

ZAŠTITA KULTURNE BAŠTINE 1998. (Zlatka Marzi i Božo Jakovljević)

BUZETSKE MAŠKARE 1999. G. (Zlatka Marzi)

O sportskim događanjima u 1998. godini pišu Čedomir Žulić, Godina za pamćenje, prilog je uspješnoj godini bočara Buzeštine. Vlado Vodopija piše: *Rukometni klub Buzet-Buzetska pivovara*, Slavica Prokić Schuch prikazuje rad i uspjehe Odbojkaškog kluba Buzet, a Elvis Bašić napisao je priloge: *Povratak nogometa u Buzet*, *Uspješna godina Taekwon do kluba Buzet i Palaglaideri nad Buzeštinom*.

Najnoviji broj Buzetskog zbornika uredili su Antun Hek, Damir Sirotić i Božo Jakovljević koji je glavni i odgovorni urednik. Izdavač knjige je "Josip Turčinović" Pazin.

Božo Jakovljević

Janneke Kalsbeek: THE ČAKAVIAN DIALECT OF ORBANIĆI NEAR ŽMINJ IN ISTRIA. Amsterdam, Rodopi, 1998, XXII + 608 strani.

Znalcima problematike dobro je poznato da u Nizozemskoj djeluje nekoliko izvrsnih poznavatelja hrvatskih dijalekatnih osobina, a objavljivanje velike monografije o govoru sela Orbanići kod Žminja u Istri prilika je da širi krug ljudi ukratko upoznamo s njihovim radom. Uglavnom su oni proučavatelji čakavskoga narječja, no, naravno, pojave valja promatrati kompara-

tivno, pa se uspješno bave i drugim hrvatskim govorima, a neki (Willem R. Vermeer i Han Steenwijk) i slovenskima; napominjem da je Steenwijk prije nekoliko godina obavio odličnu monografiju o jednom od slovenskih rezijskih govora u Italiji: *The Slovene Dialect of Resia: San Giorgio*, Amsterdam 1992. Hein Steinhauer još je prije dvadesetak godina objavio opsežnu knjigu čakavskih studija: *Čakavian studies*, The Hague - Paris 1973. Vermeer je uopće jedan od najboljih poznavatelja zapadnojužnoslavenske dijalekatne situacije, a važan je i kao proučavatelj čakavskoga književnog jezika. Nedavno je na krakovskom slavističkom kongresu s osobitim poznavanjem govorio o Hektorovičevu jeziku. Taj je prilog objavljen u časopisu *Studies in Slavic and General Linguistics*, 24, 1998, 465-526; upravo kao 25. knjiga toga periodika objavljena je studija Janneke Kalsbeek o kojoj ovdje govorimo. Hubrecht P. Houtzagers istakao se obradama govora na Cresu, Pagu i na Ugljanu, s time da je Orlecu na Cresu posvetio opsežnu monografiju: *The Čakavian Dialect of Orlec on the Island of Cres*, Amsterdam 1985. On proučava i kajkavske govore u Madžarskoj (Homok, Vedešin), kod Nežiderskog jezera. Janneke Kalsbeek svoj je znanstveni interes posvetila istarskim govorima, pa je dosad objavila više priloga o njima, a dugogodišnji napor okrunila je najobimnijom monografijom o jednom od čakavskih govora uopće u cjelokupnoj literaturi; studija o orbaničkom govoru objelodanjena je na preko 600 stranica.

Orbanići su seoce u blizini Žminja u središnjoj Istri, južno od Pazina, dio jedne od starosjedilačkih zona na istarskom poluotoku. Razumije se samo po sebi da je taj govorni tip bio u stanovitoj mjeri poznat znanstvenicima, međutim, nakon ove nove monografije on je zapravo najbolje poznat u čakavštini općenito. Područje oko Žminja, kao i ono oko Labina i Pazina, ekavsko je, a takvi su i predjeli oko Rijeke (liburnijski tip), oko Trsat, Bakra i u Crikvenici, oko Kastava, na Cresu i na sjevernom Lošnju. Upravo posljednjih godina dobili smo više priloga o čakavskom ekavskom dijalektu, poglavito nastojanjem Ive Lukežić, autorice monografije *Trsatsko-bakarska i crikvenička čakavština*, Rijeka 1996. To znači da je u Orbanićima praslavenski jat dao e (*besèda, susèda ili sūsèda*), ali svako dugo e je diftongirano (*cièli, lièp; mièso, pièt*). Uz ekavski jat pojavljuju se i rijetke iznimke, kao u primjerima *dìca, dītè* ili *njàdra*. Vrlo je važna značajka toga govora o kao refleks stražnjega nazala (akuzativ jednine *kràvo, lūnò* "pun mjesec"), no i svako drugo dugo o se diftongira: *muôš*, "muž"; *nuôc*. Svakako su zanimljivi kontinuantni stražnjeg nazala u Istri, gdje je oko Buzeta dobiveno a, oko Žminja i Pazina imamo o, a i oko Labina ima nešto primjera s o,

kao i oko Boljuna, gdje međutim, u glagolima sa sufiksom -nq- dolazi a. Međutim, ti glagoli tipa *dìgnut* oko Žminja ipak imaju u. Sustav je troakcenatski (˘, ˘, ˘), s dužinama ispred naglašenog sloga (*rābìt*), bez njih iza naglasaka. Dakle, dolazi i akut, npr. u riječi *nuôš* "nož", a dugosilazni naglasak npr. u *muôš*, kao što smo već vidjeli. Dugosilazni akcent javlja se i tzv. e-prezentima (*čûjen, dîgnen*) i u pridjevima kao *stâri*, što je izrazita značajka sjevernozadpadnih čakavaca. Najkraća bi bila karakterizacija da genitiv jednine imenica tipa *sestrà ima* nastavačni morfem -i (*sestrì*), u akuzativu množine imenica muškog roda nastavak je također -i (*stoìi*). Npr. glagol *kopāt* u 3. licu množine glasi *kopājo*, glagol *nosīt nòse* ili *nòso*. Naravno je da knjiga sadrži pravo mnoštvo najrazličitijih važnih i zanimljivih detalja, pouzdano zabilježenih i znalački protumačenih. Npr. genitiv i dativ zamjeničkih riječi *jā jās* i *tī glase manè, manè*, odnosno *tebè, tebè*; to je manjinska čakavska situacija, tj. običnije je stanje *mène, mèni*, dakle s ujednačivanjem u korist genitivnoga praslavenskoga akcenta. To orbaničko stanje ujednačeno je prema dativnom naglasku u praslavenskom, koji je bio na dočetnom slogu. Ima i onih čakavskih govora što čuvaju prvobitan praslavenski odnos, npr. *mène, menì* na otoku Ižu.

Autorica u uvodnim segmentima pouzdano i točno opisuje istarsko dijalekatno stanje u širem kontekstu te prethodna proučavanja tih govora. Fonologija je obrađena sažeto, no morfološko i sintaktičko stanje prikazano je mnogo podrobnije nego je u nas običaj. Posebno će zainteresirane oduševiti brojni tekstovi koji donose vjernu sliku domaćega govora, pri čemu je posebno zanimljivo da i autorica iz Nizozemske pitanja postavlja orbaničkim govorom! Dragocjen je i rječnik, i to i zato što je dosta opsežan (blizu 200 stranica) i zato što je leksikografski dobro sastavljen. Tu se ne donosi mnogo primjera uz pojedine natuknice, ali se velika pozornost posvećuje akcentu, npr. akcenatskim promjenama u pojedinim padežima ili u pojedinim glagolskim oblicima. Usp. npr. *sekìra* subst f (also *sikìra*) 'axe', *Asg sekìro*, *lsg sekìron*, *Lsg sekìre*. Na kraju je literatura navedena u prilično strogu izboru.

Kako vidimo iz naslova, ta je dragocjena monografija napisana na engleskom jeziku, isto tako i Houtzagersova knjiga o govoru Orleca na Cresu, kao i Steinhauerova obrada govora u Novom, Senju i na Vrgadi. Vermeerova knjiga naslovljena je *Studies in south slavic dialectology*. Dakako, neophodno je da hrvatski i slovenski učenjaci tu literaturu poznaju što bolje, a bilo bi vrlo korisno i objavljivanje koje knjige nizozemskih dijalektologa u Hrvatskoj i u Sloveniji.

Josip Lisac